

Мирјана Станић¹

Гимназија „Светозар Марковић“ Нови Сад

ШАЛА И САТИРА ИЛИЈЕ ОГЊАНОВИЋА АБУКАЗЕМА²

Сажетак: Текст описује мотивски и тематски пет свезака „Шале и сатире“ Илије Огњановића Абуказема. Реч је о хумористичко-сатиричним текстовима које аутор објављује након осамнаестогодишњег књижевног рада. Није овде само реч о избору који треба да сакупи расуте текстове по оновременој периодици у којој је Огњановић сарађивао, („Змај“, „Жижа“, „Стармали“, „Застава“, „Јавор“), него о могућности да се имајући у виду аутопоетички текст предговора прве свеске утврди да ли је Илија Огњановић преваходно хумориста како за себе тврди, колики је удео текстова жанровски одређених као хумореске у односу на сатиричне текстове, који је тип хумора на делу и колико је ауторов избор индикативан и илустративан у односу на његов укупан књижевни рад.

Кључне речи: Шала, сатира, хумор, аутопоетички, анегдотска основа, наративни поступци, комичан лик, каламбур, ауторефлексја.

ШАЛА И САТИРА

Хумористе и сатиричари заузимају важан положај у народном васпитању. Што не може добар савет, мерење, па најпосле ни полиција, то може сатиричар. Он је неслужбени коректор мана и заблуда како појединаца тако и читавих друштава, и многи и многи ће се два и трипут промислити, да л' да учини ово или оно, што се с општим моралом не слаже, и ако зна, да му од стране полиције и суда неће бити ништа. Њему је невидно за леђима сатиричар, који ће њега и његов рад истаћи руглу, било усмено, било у јавним гласилима. Ни директна казна не утиче на човека лабавијих начела тако, као страх од тога, да буде јавно смешан, комичан.

Такав један неслужбени исправљач људских мана био је и Илија Огњановић.³

¹ stanicminja@eunet.rs

² Текст је саставни део Магистарског рада *Књижевни рад Илије Огњановића Абуказема*

³ М. Савић, из говора на Свечаној седници Књижевног одељења Матице српске у Новом Саду 30. априла (13. маја) 1901. *Рад и именик Матице српске*, 1901. стр. 136, 137.

Године 1881. у издању књижаре Луке Јоцића и друга, у Новом Саду појављује се прва свеска *Шала и сатира* од Абуказема. Огњановић у предговору насловљеном „Прва реч“ у свом тексту каже: „Ваљда се неће нико наћи, да запита: А шта ће **шала и сатира** у о в о о з б и љ н о в р е м е? Јер баш у озбиљна и тешка времена нужно је пружити човеку по који пут трунак ш а л е ради одмора и коју искру с а т и р е ради опомене. И у старо доба је шала и сатира онда најбоље цветала, кад су времена била црна и жалосна. Као год што се човеку онда, кад п а т и од болести какве, казују лепе и веселе речи, да га ове разведре, да му олакшају невољу његову и да му отклоне за који тренутак мисли од његове патње и трпљења, тако и народу, кад је у тешкој борби за свој опстанак и развијтак, добро дођу речи од утехе и у оним тешким приликама годи му кад му се износе пред очи лаке и смешне стране живота и борбе, па било то у ч и с т о ј ш а л и, а било помешано са с а т и р и ч к и м пребацивањем оних погрешака и заблуда, што су овладале у свету и животу.

С тога сам се без великог устезања склонио на позив књижаре издавачице, да од своје стране принесем коју скромну мрвицу у хатар горњој намери, и ево п р в у с в е с к у мојих хумористичних радова, којима се 18 година бавим, пуштам у свет.“⁴

У овом изузетно прецизном и важном аутопоетичком тексту Огњановић себе јасно одређује као хумористичког писца тек након скоро две деценије бављења овим књижевним жанром. Чињеница је да су му текстови били расути по часописима и излазили у наставцима и да се по први пут аутору чини да своје оригиналне хумористичке списе треба да обједини сакупљајући их из *Змаја*, *Жиже*, *Заставе*, *Панчевца*, часописа *Стармали*, *Царића*, из *Орла* и других.

О важности хумора и сатире аутор има јасну представу у вези са друштвеноисторијским контекстом, па просветитељска, благородна, добронамерна и лековита мисија коју осећа није ништа друго, него, пре свега, служба свом народу. Тај двојак значај хумора и сатире, да олакша и поправља, познат је из давнина, а Огњановићево гимназијско образовање му га је морало приближити.

Огњановићева осетљивост на грешке и заблуде стварности чине овај покушај њиховог исправљања просветитељским задатком у време када је интелектуалац веровао да норме и правила постоје и да осуда одступања од тих познатих норми јесу легитимна права сатиричара и хумориста. То је била привилегија времена у коме је Огњановић живео. При том, свакодневица је штедро нудила материјал за подсмех и критику.

⁴ Илија Огњановић Абуказем, *Шала и сатира* (1-5), Издање књижаре Луке Јоцића и друга, Нови Сад 1881-1883. стр. 1,2.

Несавесних попова, лењих и облапорних калуђера, нерадних ђака, картарошких навика, несавесних домаћица и небрижних глава породица је у друштву напретек. Сатиричка Огњановићева оштрица ће, што у краћој, што у дужој прозној форми, али и у стиху дотицати поменуте теме:

Срешћемо Абуказема спремног да у окретном осмерцу с испрекиданом римом у катренима користи поређење и полисемију као основ за хуморно-сатирични тон:

„Ко то вели да смо лењи?
-Има л` мисли смелије?!
Кад имамо к`о и пчеле
И ми своје ћ е л и ј е.“⁵

Или да, нпр., у асиметричном десетерцу весело пева о нераду и склоности ка пороку у младости служећи се контрастом као извором хумора и подсмеха. Хуморност постиже и афирмацијом порока у шаљивом тону, завршним стиховима терцета с леонинском римом:

„Преда мном је столић неки мали,
А на њему књиге и бокали;
Књиге нећу, бокале узећу.
Крај бокала, пуна винца стара,
Стоји перо, а стоји цигара:
Перо нећу, цигару узећу.“⁶

Прва свеска доноси и хумореске на анегдотској основи које су илустрација Абуказемове склоности да свом хумору изворе види у недовољно мотивисаној, самој по себи жељи нечијој да се шали на туђ рачун или да збија шале на рачун особина које су за подсмех. Читав низ анегдотских причица о поп-Јоци („Згодитак на лутрији“, „Натегача“, „Жив покојник“, „Поп Јоца жени синовца“, „Бунде на избор“, „Јефтино гориво“, „На вашару“, „Помирење“, „На Ускрс у аришту“) наговештава да записано постоји не само да насмеје, него и да сведочи о карактеру, менталитету који је утемељен у понекад ирационалним шалама на туђ и свој рачун пуке забаве ради, из доконости, или потребе да се од дуга времена смисли нешто што би се касније могло препричавати и тако се сачувати од заборава макар у усменом помињању и свакад у хуморном контексту.

Поп Јоца је лик који је близак лику из вицева о Лали као једном једноставном облику и хуморном усменом сведочанству о специфичној врсти менталитета. То је менталитет који је спор, али проницљив,

⁵ Илија Огњановић Абуказем, „Правдање једног калуђера“, *Шала и сатира*, св. 1, стр. 51.

⁶ Илија Огњановић Абуказем, „Избор мајчиног ђака“, *Шала и сатира*, св. 1, стр. 82 (преузето из *Змаја* за год.1866. бр.19. и 20.).

он збија шалу на свој, и на туђ рачун, из угла неке специфичне самоспознаје и својеврсног помирења са свим оним што је одлика панонског, бачког, спорог, а достигнуг, језички испреног, значењски на први поглед једноставног, а често двосмисленог хумора.

Овакав хуморни код захтева познавање поднебља, услова живота и околности у којима је тај хумор брушен. Јунак вицева о Лали није никад довољно добар, а најбољи је што може, никад довољно имућан, а даје често све што има или му одузимају, често му се замера на уским видицима, а примао је кроз историју сваког ко у ове крајеве наиђе, тврди се да никад није довољно спреман за дијалог, а зна све језике својих комшија.

Абуказем свог јунака овако описује: „Покојни поп Јоца из Ш. Био је човек ведре и шаливе нарави. Најрадије се шалио са својим присним пријатељима, али тако, да их је често немило насадио и готово рећи неприлике им наносио. Но на њега се нико није увређен налазио; знали су сви, да му је така нарав и да се он од ње излечити не може, а уз то га је сваки знао као поштена човека и добра пријатеља.“⁷

Мотив света коме се не може угодити појављује се у хумористичко-сатиричној песми под насловом „Савет онима, који се још нису родили“. Овај мотив још једном Огњановић користи и у XI „Шетњи по Новом Саду“, под насловом „Шта вели свет“⁸

Отклон у односу на овај мотив код Трифковића у комедији „Свет“ је што је Абуказем у свом сатиричном заоштравању става осим критике на рачун света коме се не може удовољити, изрекао резигниран савет:

„Зато браћо н е р о ђ е н а
Останите тамо где сте!
Па у свету невидовном,
У том рају мирно лез`те.
Није тако лако живет`
Као што се родити;
Јер је тешко с овим светом
П о л е м и к у водити.“⁹

У односу на романтичарску поезију у оквиру чије би поетике овакво сазнање дало повода за светски бол и неспокој у свету и због света који нас окружује (Ђ. Јакшић, „На Липару“ нпр.), Огњановић депатетизује готово филозофско начело од кога полази, наводећи хуморне ситуације из свакодневице које су доказ ситничавости јавног

⁷ Илија Огњановић Абуказем, „Покојни поп Јоца и његове лакрдије“, *Шала и сатира*, св. 1, стр. 22.

⁸ Илија Огњановић Абуказем, *Шала и сатира*, св. 5, стр. 33.

⁹ Илија Огњановић Абуказем, „Савет онима, који се још нису родили“, *Шала и сатира*, св. 1 стр. 21.

мњења које будно прати човека од рођења до смрти у вези са свим животним важним моментима као што је школовање, женидба, брачни живот, грађанска политичка активност, патриотизам, материјални положај. Песма, као да сугерише лични песников доживљај уткан у тему, па је можда и то један од разлога за њену убедљивост и аутентичност израза којом плени.

Осим намере да сакупи и објави своје до сад необјављене текстове, Огњановић ће у другој свесци *Шале и сатире* одустати од намере да у свескама убудуће буду штампани „с а м о о р и г и н а л н и х у м о р и с т и н и с п и с и и то већином ј о ш не ш т а м п а н и“ (предговор у првој свесци). Циљ ће му бити да хумореске и друге шаљиве списе који су објављивани по листовима и календарима, што потпуније сабере. Та исправка у односу на претходну намеру појављује се у кратком предговору друге свеске од 1. октобра 1881.

Листајући све четири свеске наилазимо на назнаке из којих је листава Огњановић преузео текст („Кучебер као рушитељ невине љубави“, В. *Змај* за год. 1867. бр. 1. (св. 1, стр. 47) „Шта ко мисли“, В. *Змај* за г. 1867. бр. 5. (св.1, стр. 50) „Па ако хоћеш ако нећеш“, В. *Змај* за г. 1867. бр. 19. (св. 1, стр. 54), „Младожења у иришком благу“, В. *Змај* за год. 1866. бр.21. и 22. (св. 1, стр. 65), „Несретна љубав“, В. *Јавор* за год. 1874 бр. 3 (св. 1, стр. 73), „Писмо милој“, В. *Змај* за год. 1865. бр. 10.(св. 1, стр. 74.) „Избор мајчиног ђака“, В. *Змај*, за год. 1866. бр. 19. и 20.(св. 1, стр. 82); „Разглаголствија“, Одломци из подлистака у *Застави* од год.1869. (св. 3, стр. 22), „Приповетка о накаљанију“, В. *Змај*, г. 1867. (св. 4, стр. 24).

Најдоследније је спроведено назначаване порекла прештампаних текстова у првој свесци. У осталима ће се често о листу из кога је преузет текст закључивати уколикао у самом тексту има успутних напомена, као у фусноти текста „Разглаголствија“. Под овим насловом излазили су подписци у *Застави* 1869, које је писао за време „ђаковања у Бечу“, како каже Абуказем. Читаоцу је назначено да се ради о текстовима у којима има много алузија на дневне догађаје и „рефлексија о ондашњим нашим политичким и друштвеним приликама, које су сада већином изишле већ из сећања нашег, а млађим читаоцима су скоро рећи и непознате, те се не би могло добро разумети, кад би се данас читало, с тога сам држао да ће добро бити, да те ствари сасвим изоставим, па сам тако и урадио, те изоставио више од половине...“¹⁰

Тако се до тога где је који текст објављен мора доћи листањем часописа у којима је у то време сарађивао. Открива се да је текст из друге свеске под насловом „Нови Жил Верне“ објављен у два дела у *Стармалом* бр. 6 и 7 1880. „Дванаест знакова небесних“ из четврте

¹⁰ Илија Огњановић Абуказем, „Разглаголствија“, *Шала и сатира* (св. 2, стр. 17).

свеске штампан је у *Стармалом* бр. 28 1881. као и текст „Нашим плебаношима“ из треће свеске за који ауторство није ни утврђено, јер је објављено у *Стармалом* у 3. броју 1881. под псеудонимом Православнић. То нас наводи на помисао да у периодици 19. века има још неоткривених Абуказемових текстова као и неразрешених псеудонима.

Јасна је намера да се у избору текстова задржи оно што се аутору чини да је добро и рецептивно, оно што је одолело времену. Ове свеске су ауторов избор, нека врста вредносног суда о сопственом књижевном раду. До тог суда Абуказем није лако дошао, позива се на подстицаје издавача да овај избор направи, а чињеница да до тада није издавао своје изабране списе обједињено, сведочи о критичком односу према сопственом писању. Строг критеријум којим се руководио јасан је и из несразмере онога што је настало и објављивано у листовима и онога што је уврстио у своје свеске *Шале и сатире*. То је, можда, најочигледније када је у питању пета свеска која доноси „Шетње по Новом Саду“ за које знамо да се биле радо читане, популарне, хваљене, а Огњановић их, од укупно 205 објављених у *Стармалом*, објављује свега 25!

Занимљиво је приметити превагу хумористичних текстова у ових пет свезака у односу на сатиричне: четрдесетак хумористичних текстова код којих је честа назнака жанра у поднаслову, насупрот томе сатирични текстови „Разглаголствија“ у два наврата штампана у другој и трећој свесци, „Нашим плебаношима“, и хумористичко-сатирични текстови „Из дневника једног калуђера“, „Нови Жил Верне“, „Фрише фире до ижице“, „Све и сва у Новом Саду“, „Фарбл или мушко фрише фире“, „Друштво против скидања шешира“, „Савет онима који се још нису родили“, „Правдање једног калуђера“, с неколико жанровски необичних текстова: „Абуказем као сведок“, нпр. или они које аутор назива загонетком у поднаслову, или *Путо(о лотру)писна црта*, како је поднасловљен хумористичко сатирични текст „У престоници Сремских Хрвата“.

У трећој свесци као ликовне прилоге срећемо нешто илустрација у хуморној функцији, чији је аутор М. Мауковић, исти онај који ће дати ликовно решење за заглавље 1878. годишта *Јавора*: уз „Вашарску причу са шест илустарција“ на страни 41, „Како се у илици лечи“, стр. 51 и „Куд је заблудио“, стр. 61.

Четири су шаљиве песме у првој свесци и само још једна једна у трећој. Тиме Огњановић показује своју склоност ка хумористичкој прози краће или дуже форме.

Жанровски прозни текстови су најчешће у поднаслову означени као хумореске. Погдегде он у поднаслову своје кратке прозе назначи да је то роман, али тим термином, јасно је, Абуказем у поднаслову назива оне текстове које не жели тиме жанровски да одреди,

него сугерише да ће бити речи о догађају који обухвата дужи временски период у животу јунака који је предмет приче. Нарација је у складу са кратком приповедном структуром казивања, јер се илуструју наративно само кључни моменти из живота јунака, или се у коначном исходу само извести читалац о последицама одређеног догађаја након низа година. Тако одреднице „роман у девет глава“ или „роман у шест глава“ из подналова прича „Па ако хоћеш, ако нећеш“ и „Несретна љубав“, хуморне приче из прве свеске схватамо условно, као покушај аутора да нам о каквом љубавном догађају чију историју и коначан исход неког неспоразума пратимо, укратко исприча само оно што је за памћење и поуку о сложености живота, дано у сажетој форми.

Тематски гледано, у оквиру Абуказемових *Шала и сатира*, изузимајући пету свеску „Шетње по Новом Саду“, ове кратке приче своју фабулативну основу имају у сликању односа у браку¹¹, неспретних љубави, „Несретна љубав“, или несретних удварања „Младожелеља у иришком блату“¹², или „Кучебер као рушитељ невине љубави“,¹³ свеска прва, стр. 39, „Приповетка о накаљанију“¹⁴, четврта свеска стр. 21, „Проклети стихови“¹⁵, четврта свеска стр. 53, „Судбина *Јарац*“¹⁶, св. друга, стр. 87, и уопштено гледано, приказана је свакодневница у којој се уочавају комичне ситуације, или ликови. Хуморност се постиже често већ самим анегдотским предлошком на којем је заснована прича, затим приказивањем комичних ситуација заснованих на забуну, неспоразуму, несмотрености. Из таквих иницијалних ситуација, често се развије читав низ догађаја који измиче контроли главног јунака приче, као нпр. „Ред пловидбе као препона брака“ или „Не жени се у јесен“.¹⁷

О начину обликовања анегдотских прича као и о њиховом могућем разврставању већ је писано¹⁸, али да осмотримо још један могући аспект у хуморном настојању Абуказемовом. Шта је предмет његовог подсмеха, ко су ликови о којима пише и које приказује у *Шали и сатири*?

Абуказемова интенција да забави, али и да поправи кад се бави комедиографским писањем, свакако је сагледива и у структури ликова и њихових особина, тачније, мана које исмева Огњановић. То је оно

¹¹ Илија Огњановић Абуказем, „Како се у илици лечи“, св. 3, стр. 51 и „Како је доктор Севастијан Мудрић лечио своју жену“, *Шала и сатира*, св. 4, стр. 68.

¹² Илија Огњановић Абуказем, *Шала и сатира*, св.1, стр.59.

¹³ Исто, св. 1, стр. 39.

¹⁴ Исто, св. 4, стр. 21.

¹⁵ Исто, св. 4, стр. 53.

¹⁶ Исто, св. 2, стр. 87.

¹⁷ Исто, св. 4, стр. 3.

¹⁸ Горан Максимовић, „Комичка структура Абуказемових *Шала и Веселих приповедака*“, *Србистика*, година 1, број 2-3, Приштина 1998. стр. 164.

што ће, осим хуморног у језику, бити заједнички именитељ свим Абуказемовим текстовима. Он, пишући, нема јасну представу о наративним поступцима у свом писању и могућим ефектима на читаоца. Огњановић се, у складу са духом времена и наслеђем моралистичким и просветитељским, труди да да образац ваљаног, исмевајући лоше, неморално и непожељно у породици и друштву.

Тако имамо комичан лик Пере канцелисте у „Лепотици у берби“, који ће, као и канцелиста Мита из „Веселе удовице“, бити предмет шале због своје склоности да се удвара. Он је „...курисао свима редом, ћеркама и мамама, и свима дамама, и као што му се чинило, то је сујети њиховој јако угађало, оне су се с њиме радо забављале и једнако се церакале“.¹⁹

Ту је и лик који се удвара уз покушај прикривања свог стварног имовног стања, приче „Кучебер као рушитељ невинне љубави“²⁰, и „Мој катран“²¹ и Сима Бркић из приповетке „Мајчин младожења“.

Често су описани ликови вечитих ђака, трошација и картароша који се ослањају на имовину својих очева, дедова, ујака (Гига Ечановић јунак из „Сретне операције“²²; јунак „Мог катрана“, и Тончика из „Боље је умети него имати“.²³

Зачетак је ово Огњановићевог рада на карактеризацији ликова у којој у краткој причи ту своју способност није развио, али ће јој дати маха у приповеткама из 1889.

Да издвојимо само поступак карактеризације лика из „Лепотице у берби“ својствен руским реалистима, када се давањем имена јунаку акцентује нека његова карактерна или физичка особина: „Јова берберин позове неколико својих пријатеља и комшијских породица у виноград. Ту је било и млађих и старијих, и мушких и женских. А ту наравно није смео валити ни Ћира Ћосић *vulgo* Унцутаровић, који је био обешењак над свима обешењацима, а по занату сапунџијски момак. Па каогод што му је доликовало име Унцутаровић, тако му је приличило и његово право презиме Ћосић, јер од бркова и браде не беше код њега ни спомена...“²⁴

Овај мотивацијски поступак биће подстицајан за прерушавање у причи која ће, кад Ћира буде прерушен у женско, бити даљи основ комичног сижејног тока.

Портретизација је Огњановићева слабија страна, његов хуморни ефекат не ослања се на комичне ликове саме по себи, него јунаци постају смешни у низу ситуација у које их Абуказем доводи.

¹⁹ Илија Огњановић Абуказем, *Шала и сатира*, св. 3, стр. 5, 6.

²⁰ Исто, св. 1, стр. 39.

²¹ Исто, св. 2, стр. 54.

²² Исто, св. 4, стр. 59.

²³ Исто, св. 2, стр. 5.

²⁴ Исто, св. 3, стр. 3.

Изузетак би био, можда само поп Јоца приказан као лакрдијаш, као и простонародни Мија из Стапара који је био код митрополита из истоимене приче.²⁵ У основи ових прича је анегдотски предложак, па су отуд и поменути ликови аутентични. Огњановић је слутио где лежи извор комедиографског и не једном је помињао приче и шале које је радо слушао и очито користио у свом списатељском раду. Читав низ кратких анегдота објавио је Абуказем у *Стармалом* у рубрици *Из црвене књиге*.²⁶

Језичке игре, каламбури и алузије су највреднији део и у овим причама, шалама и досеткама. На њима заснива Огњановић добар део свог хуморног поступка.

Осмотримо само како то изгледа у зачињању једне од прича („Лепотица у берби“), како језички замајац доприноси очекивању хуморног код читаоца, како у сижејном поступку, готово по правилу Абуказем с тим рачуна: „Мој комшија Јова берберин, који је увек носио цилиндар, држао је једанпут бербу. Берберин и берба, то је, мимогред буди речено, здраво слично. Берберина зову друкчије брица, а брица је у берби најнужнија ствар; па тек онда долази котарица, па чабар, па муљало, па буре, па аксиз и ферцерунгштајер, па славина ил' натегача, па најпосле грло. Ја велим напослетку грло, а управо рећи, грло је још понајпре спремно и готово.“²⁷

Језички ће се Абуказем поигравати и у поднасловима својих прича, па ће оне бити „цифрасте“, јер су у три цифре, затим, мамурне, па постоји и приповетка за ћелаве људе, кавалјерска приповетка, прича за чанколишку читанку. Овим поднасловима сугерише се понекад тон, понекад приповедачки поступак, понекад се наговештава тема о којој ће бити речи. Тиме Огњановић непосредније успоставља однос са читаоцем и припрема рецепцију својих прича у духу жанра којим се бави.

У сижејном поступку појављује се у поменуте четири свеске квазидокументарност, па се рачуна на поверљивост којој доприноси наводно преношење из дневника, како аутор каже „из покојних хартија мога заосталог пријатеља“, или „из писма мога (на жалост) ожењеног пријатеља“, из записника једнога ђака, па назнака „пише један мајчин ђак“...што су све наводи као поднаслов уз одређене приче. Тиме се отвара могућност и приповедања у првом лицу, па таква сведочанства рачунају на уверљивост због своје наводне аутентичности.

Постоји и неколико текстова у ових пет свазака који се опиру жанровском сврставању, као што је „Дванаест знакова небесних“ у поднаслову: „Полак приповетка, а полак загонетка са 12 илустра-

²⁵ Илија Огњановић Абуказем, *Шала и сатира*, св. 3, стр. 11.

²⁶ *Стармали*, бр. 5 из 1879.

²⁷ Илија Огњановић Абуказем, *Шала и сатира*, св. 3, стр. 3.

ција²⁸, „Шта ко мисли“²⁹, наводне „Студије из психологије“, као и „Абуказем као сведок“³⁰. Свакако да је сврставању у *Шалу и сатиру* ових неконвенционалних текстова допринео неки лични Абуказемов афинитет или, напосто, жеља да се прикаже разноликост хумористичких садржаја којима је располагао.

Стога *Шале и сатире*, будући да су начињене по критеријуму и у избору самог Илије Огњановића, пружају слику о ауторефлексiji, самокритичности и самовредновању, па се, нарочито кад је у питању ригорозан избор „Шетњи по Новом Саду“ морамо сложити да у послубелодањивања својих дела у засебним књигама, Огњановић бива руковођен строгим и перфекционистичким критеријумом.

ЛИТЕРАТУРА:

Илија Огњановић Абуказем, *Шала и сатира* (1-5), Издање књижаре Луке Јоцића и друга, Нови Сад 1881 – 1883.

Јавор, Нови Сад, (1874-1892)

Горан Максимовић, „Комичка структура Абуказемових *Шала* и *Веселих приповедака*“, *Србистика*, година 1, број 2-3, Приштина, 1998.

Милан Савић, „Хумор и хумористе“, ЛМС број 188, 1886.

Милан Савић, „Др Илија Огњановић Абуказем“, *Рад и именик Матице српске* стр. 133- 159, 1901.

Mirjana Stanić

PLAISANTERIE ET SATIRE

Résumé

S'occupant 18 ans auparavant de l'humeur et du satire, Ilija Ognjanovic Abukazam, publie « Plaisanterie et satire » (*Šala i satira*) en cinq cahiers à partir de 1881. jusqu'à 1883, à l'édition de la librairie « Luka Jocić i drug » à Novi Sad.

Son premier cahier est surtout intéressant à cause du préface auto-poétique dans lequel Ilija Ognjanovic détermine soi-même comme un écrivain humoristique.

Etant donné qu'il avait publié ses textes dans les magazines périodiques de l'époque : « *Žiža* », « *Zmaj* », « *Zastava* », « *Javor* », il a décidé de collecter ses humoresques et satires.

²⁸ св. 4 стр. 79

²⁹ св. 1, стр. 48

³⁰ св. 2, стр. 72

Un critère sévère dans le procédé du choix de ses textes est le plus visible dans son cinquième cahier « La promenade à travers Novi Sad » (Šetnje po Novom Sadu) où il ne publie que 25 du total de 205 textes feuilletonistes-humoristes-satiriques. Ce sont les textes par lesquels il était connu, respecté et très lu dans le milieu artistique et culturel de son époque.

En analysant tous les cinq cahiers par ses thèmes et ses motifs il devenait clair que sa détermination auto-poétique comme un humoriste est tout à fait juste étant donné que dans ces cahiers dominant les humoresques et pas les satires.

Le type de l'humeur qu'il affirme est moraliste et didactique sans tenant compte aux procédés narratifs et il correspond à l'esprit de son temps.

Les sujets de sa prose proviennent souvent d'une anecdote et ils sont caractéristiques par un humour fondé sur le jeu de mots et de calembour présentant les personnages typiques de son milieu local ce qui affirme les appréciations que Ilija Ognjanovic est le précurseur de la prose humoristique de Sremac, Domonovic et Nusic.

